

Täysistunto

Tiistai 16.6.2020 klo 14.02—16.54

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan eroamisesta Euroopan unionista ja Euroopan atomienergiayhteisöstä tehdyn sopimuksen oleskeluoikeuksia koskevien eräiden määräysten täytäntöönpanosta

Hallituksen esitys HE 96/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.09 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Ilmeisesti on niin, että ministeri [Puhemies: Ministeri on sairastunut!] — selvä — ei ole päässyt paikalle esittelemään tätä sinällänsä tärkeää hallituksen esitystä. Meillähän Suomessa on viitisentuhatta Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaista ja heidän perheenjäseniään, ja heidän oleskeluoikeutensa maassamme on perustunut siihen, että Yhdistynyt kuningaskunta oli EU:n jäsenvaltio 31.1.2020 saakka. Nyt sitten elämme tätä siirtymävaihetta, ja tässä selkeästi todetaan, että siirtymävaiheen aikana nämä oikeudet säilyvät ennallaan, mutta kun siirtymävaihe tulee päätökseen, on selkeää, että niille henkilöille, jotka ovat Suomeen asettautuneet ja täällä elämänsä järjestäneet, me tarvitsemme sen, että heidän oikeutensa eivät tässä tilanteessa heikkene. Kun tämän oleskeluoikeuden rekisteröinnistä johtuvat myöskin muut oikeudet, muun muassa kotikuntaoikeus ja oikeus rekisteröityä työnhakijaksi sekä sosiaaliturvalainsäädännön edellyttämä laillisen oleskelun vaatimus, niin siinä mielessä on tietysti todellakin tärkeää, että tämä Ison-Britannian irtautuminen EU:sta nimenomaan kansalaisten näkökulmasta olisi mahdollisimman kivutonta ja että niiden kansalaisten, jotka ovat rakentaneet elämänsä toiseen maahan, oikeudet edelleenkin jatkuisivat. Tietysti se on mielenkiintoista, millä tavalla Iso-Britannia sitten puolestaan kohtelee muita EU-maitten kansalaisia ja ovatko nämä oikeudet sitten niin sanotusti vastavuoroisia, sillä suomalaisiakin koko joukko asuu Isonsa-Britanniassa.

Arvoisa puhemies! Sinällänsä on tietysti valitettavaa, että Iso-Britannia eroaa — voisi sanoa, että Suomen kanssa niin sanottu like-minded, samanmielinen maa monissa asioissa, esimerkiksi liittyen vaikka nyt näihin isoihin talouskysymyksiin, joita tällä hetkellä Euroopan unionissa käydään läpi — mutta on tosi tärkeää, että kansalaisten kannalta kuitenkin tässä erovaiheessa ja sitten senjälkeinen elämäntilanne voisi jatkua sellaisena kuin se on tähänkin mennessä ollut. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2020 vp

15.11 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Suomessa asuu tosiaan noin 5 000 Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaista ja heidän perheenjäsentään, ja brexitin jälkeen Britannista tuli niin sanottu kolmas maa ja sen kansalaisista kolmannen maan kansalaisia. Tämän esityksen tavoitteena on säätää erosopimuksen oleskeluoikeuksia koskevien määräysten täytäntöönpanosta, jotta nämä Suomessa oleskelevat ihmiset voivat jatkaa oleskeluaan Suomessa. Tavoitteena on myös, että tällä varmistetaan erosopimuksen edellyttämät sujuvat, avoimet ja yksinkertaiset menettelyt näitä jatko-oleskeluoikeuksia haettaessa.

Esityksellä säädetään Suomessa asuville Britannian kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen velvoite hakea erosopimuksen mukaista oleskeluasemaa. Poikkeuksena tästä ovat ne Britannian kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä, joilla on ennen tätä siirtymäkauden päättymistä pysyvä oleskeluoikeus ja sen osoittava asiakirja. Heillä ei ole velvollisuutta hakea kyseisen asiakirjan vaihtamista uuteen, mutta heilläkin on oikeus vaihtaa tuo todistus uuteen oleskeluasiakirjaan, ja tällöin tämän uuden oleskeluasiakirjan saa, kun hakijan henkilöllisyys on tarkistettu, rikostausta on selvitetty — jos siis sellainen on — ja on tehty yleinen turvatarkastus ja nykyinen oleskelupaikka on vahvistettu. Ennen kuin oikeus pysyvään oleskeluun on saatu, niin oleskeluoikeuden voi menettää, jos tämä tilapäinen oleskelu Suomen ulkopuolella kestää liian kauan. Oleskelun tulee olla lisäksi riittävän yhtäjaksoista, jotta se kerryttää tätä oleskeluaikaa pysyvän oleskeluoikeuden saamiseksi. On toki myös teoriassa mahdollista, että oleskeluoikeutta ei jatkossa myönnetä, se evätään tai peruutetaan yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen tai kansanterveyteen liittyvistä syistä, mutta Britannian kansalaisten kohdalla tämä on kuitenkin hyvin epätodennäköistä.

Tämä aiheuttaa Maahanmuuttovirastoon lisäkustannuksia arviolta noin 520 000 euroa ja sen lisäksi esimerkiksi ulkomaalaisasian käsittelyjärjestelmän ja hakemuskäsittelyn kautta lisäkustannuksia noin 60 000–90 000 euroa — hieman riippuen siitä, toteutetaanko tätä sähköisen asiointijärjestelmän kautta vai ei, mistä sitten voidaan puhua myös tuon seuraavan pykälän kohdalla.

Mutta, arvoisa puhemies, Britannian kansalaiset ovat jatkossakin erittäin tervetulleita asumaan Suomessa, eikä brexit tässäkään mielessä ole minkäänlainen mörkö.

15.14 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Essayah kävikin jo omassa puheenvuorossaan läpi tätä hallituksen esitystä, mutta muutama lyhyt kommentti vielä tähän aihepiiriin.

Ison-Britannian lähtö, ero on niin Suomelle kuin EU:llekin hyvin valitettava ja ikävä asia. Iso-Britannia on ollut hyvä yhteistyökumppani lukuisissa asioissa, kuten esimerkiksi liiallisen sääntelyn ja kaupankäynnin esteiden purkamisessa. Suomen ei pidä vain sopeutua Britannian lähtöön, vaan tavoitteena tulee loppuun saakka olla Britannian hallittu ero EU:sta ja Suomen etujen turvaaminen EU:n jäsenvaltiona.

Tulevaisuus on tällä hetkellä valitettavasti monelta osin täysin auki, ja se luo epävarmuutta miljoonille eurooppalaisille. Sopimuksen neuvottelemiseen ei ole enää paljoa aikaa. Tästä työstä tulee vaikeaa, mutta siinä on välttämätöntä onnistua. Kansalaisten oikeuksien on oltava neuvotteluissa etusijalla: ihmisten mahdollisuudella asua, työskennellä, liikkua ja kouluttautua, ja lisäksi yritysten mahdollisuudella viedä palveluja ja tuotteita puolin ja toisin. Myös Britannian kansalaisten oleskeluoikeuden turvaaminen Suomessa on erittäin tärkeää. Monet heistä ovat asuneet hyvin pitkään Suomessa ja kokevat olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa, ja tätä on tärkeää vaalia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2020 vp

15.15 Anne-Mari Virolainen kok: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys Britannian kansalaisten oleskeluoikeuksista Suomessa on hyvinkin kannatettava asia, ja olisin toivonut, että tässä salissa olisi enemmän kuin yksi hallituspuolueiden edustaja paikalla kuuntelemaan sitä, kun me kannatamme tätä hallituksen esitystä.

Brexit on valitettavasti jäänyt covid-19-kriisin varjoon, mutta se ei kuitenkaan ole poistanut niitä ongelmia, mitkä liittyvät tämän siirtymäkauden jälkeiseen tulevan suhteen neuvotteluun.

Tuossa edustaja Essayah ja edustaja Pelkonen molemmat jo puheenvuoroissaan korostivatkin sitä, miten hyvät kahdenväliset suhteet Suomella ja Isolla-Britannialla on ja miten me olemme perinteisesti olleet samanmielisten maaryhmässä, kun EU:n sisällä ollaan asioista sovittu. Täytyy muistuttaa, että näitä kahdenvälisiä suhteita ovat kaupalliset suhteet, meillä on tiedeyhteisössä erittäin hyvät suhteet, opiskelijavaihto on aktiivista, ja sen lisäksi kannattaa muistuttaa myös kulttuurillisista suhteista. Henkilökohtaisesti olen huollissani meidän kaupallisista suhteistamme: mitä käy 1.1.2021, kun Britannia on ulkona kaikesta — kun epäilen, ettei sitä tulevaa kauppasuhdetta saada neuvoteltua tässä vajaassa puolessa vuodessa. Meillä on huomattava määrä yrityksiä, jotka toimivat Ison-Britannian markkinoilla, he ovat etabloituneita sinne, ja yksi huolenaiheeni on se, syntyykö ensi vuonna esteitä vapaalle kaupalle, tuleeeko sellaisia esteitä, että yrityksillä ei ole enää yhtä sujuvat mahdollisuudet viedä ja tuoda tavaroita tai myydä palveluita kuin tähän asti.

Meidän tavaraviennin suhteen Iso-Britanniaan on Suomen seitsemänneksi suurin markkina-alue, ja erityisen huomattavaa on se, että metsäteollisuus kuitenkin kattaa tästä kolmanneksen, eli sen suhteen tuleva suhde kaupallisella puolella on äärettömän tärkeä. Samalla tavalla täytyy muistaa se, että vaikka tässä me puhumme pääasiallisesti isoista yrityksistä, niin kun me viemme sinne useasti välituotteita, siinä on kysymys myös alihankkijaverkostosta, ja siitä erityisesti kannan huolta, että mikä näiden pk-sektorin alihankintayritysten asema on tulevassa. Tullit, tulliselvitykset vaikeuttavat aina pienten yritysten kaupankäyntiä.

Mutta kaiken kaikkiaan on hyvä, [Puhemies koputtaa] että ihmisten oleskeluoikeuksista päästään eteenpäin, ja toivon voimia niille meidän ministereillemme, [Puhemies koputtaa] jotka jatkossa näitä neuvotteluita käyvät.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Virolainen, totean, että puhemiesneuvosto on suosittanut, että edustajat voivat huoneessaan kuunnella keskustelua, jos ei ole tarkoitus käyttää puheenvuoroa. Sen takia täällä salissa ei välttämättä ole kaikkia paikalla.

15.19 Ville Kaunisto kok: Arvoisa herra puhemies! Ison-Britannian ero Euroopan unionista on valitettava asia niin Suomelle kuin koko Euroopalle. Se on valitettava asia hyvin todennäköisesti myös Isolle-Britannialle itselleen. Iso-Britannia on ollut Suomelle hyvä yhteistyökumppani muun muassa ylettömän sääntelyn ja kaupankäynnin esteiden purkamisessa.

Yhä epävakammassa maailmassa yhtenäinen Eurooppa on merkittävä etu Suomen tulevaisuudelle. Valitettavasti me päättäjät olemme historian saatossa epäonnistuneet tuomaan unionin riittävän lähelle ja ymmärrettäväksi osaksi jokaisen ihmisen perusarkea. Keskustelu Euroopan unionin tulevaisuudesta on tiivistynyt kyllä tai ei -väittelyksi, joka harmillisella tavalla yksinkertaistaa moniulotteisen kansainvälisen yhteistyön vahvuuksia. Vaikka mennyttä on turha kaivella, meidän suomalaisten on ymmärrettävä, että ei ole sat-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2020 vp

tumaa, että tämän kyllä tai ei -keskustelun ei-puoli sai merkittävää tukea Isossa-Britanniassa myös tietyiltä ulkoisilta tahoilta. Hajanainen Eurooppa palvelee niitä, joille voimakas Eurooppa on uhka.

Mutta katse eteenpäin. Tätä hallituksen esitystä on helppo kannattaa. Ja kuten täällä on jo ansiokkaasti nostettu esiin, kokoomuksen mielestä on tärkeää turvata Britannian kansalaisten oleskeluoikeutta Suomessa. Monet heistä ovat asuneet Suomessa pitkään, ja he ovat osa suomalaista yhteiskuntaa. Uskon, että tämä tie myös neuvotteluissa kulkee molempiin suuntiin, ja mielestäni tätä on syytä vaalia ja kunnioittaa.

Arvoisa herra puhemies! Ison-Britannian eroneuvottelut Euroopan unionista ovat olleet ennakoidun mukaisesti haastavat. Suomen tärkeänä tavoitteena on mahdollistaa Ison-Britannian hallittu ero Euroopan unionista ja siten myös varmistaa Suomen etu osana Eurooppaa, mutta kuten puheeni alussa sanoin, me päättäjät olemme epäonnistuneet tuomaan Euroopan unionin tarpeeksi lähelle ihmistä. Siksi toivon, että nyt viimeistään näissä eroneuvotteluissa pidämme etusijalla kaupallisten suhteiden lisäksi kansalaisten oikeuksia, ihmisten mahdollisuutta asua, työskennellä, liikkua ja kouluttautua molemmin puolin. — Kiitos.

15.21 Arto Satonen kok: Herra puhemies! Täällä on käytetty jo erittäin hyviä puheenvuoroja, kuten viimeksi edustajat Virolainen ja Kaunisto, Essayah, Purra, kaikki tästä aiheesta. Toki on niin, että on erittäin tärkeää turvata Suomessa asuvien brittien oikeudet ja myöskin se, että Britanniassa asuvien suomalaisten oikeudet tulevat turvatuksi. Itse asiassa tämä on varmaan se osa brexitiä, joka on kaikkein parhaimmassa hoidossa. Sen sijaan siitä tulee sitten jo omat haasteensa, että miten sen jälkeen, kun tämä brexit toteutuu, on mahdollista tulla Britanniasta Suomeen tai Suomesta Britanniaan, koska esimerkiksi työluvan saaminen muuttuu ihan olennaisella tavalla.

Mutta, arvoisa puhemies, kun nyt brexististä puhutaan, niin en malta olla viittaamatta vähän siihen, mitä edustaja Kaunistokin sanoi, että kyllä tässä todennäköisesti nyt Britannia sen luokan oman maalin tekee, että vastaavaa ei ole kyllä aikoihin nähty. Toivon olevani väärässä, koska olen brittien ystävä, siellä opiskellut ja täällä myöskin eduskunnan Ison-Britannian ystävyysryhmän puheenjohtaja. Mutta kun katsoo sitä, missä brexitin suosio on korkein, missä myöskin Johnsonin ja konservatiivien suosio oli korkein viime vaaleissa tai missä he voittivat eniten suhteessa aikaisempiin vaaleihin, niin ne olivat nimenomaan sellaisissa teollisuuskaupungeissa ja keskittymissä, joissa on kaikkein suurin riski siihen, että jos tämä vapaakauppa ei lähde toimimaan, niin he menettävät työpaikkansa, ja kyllä pahasti pelkään, että siellä on aikamoisia yhteiskunnallisia haasteita todennäköisesti edessä.

Mitä sitten tähän sopimukseen Euroopan unionin kanssa tulee, niin totta kai on tärkeää, että se sopimus saataisiin aikaan, mutta sen sopimuksen pitää tietenkin olla sellainen, että pelisäännöt ovat samat molemmille. Ei voi olla niin, että Iso-Britannia hyötyy esimerkiksi sillä, että se valitsisi vaikka Yhdysvaltain tien, että se irtaantuisi näistä ympäristösopimuksista, tai että sen työelämän pelisäännöt olisivat olennaisesti toisenlaiset kuin mitä ovat Euroopan unionissa. Totta kai EU:n neuvottelijoiden pitää tästä pyrkiä pitämään kiinni.

Muistan oikein hyvin, että kun oli tilaisuus kuunnella Boris Johnsonia hieman ennen kuin hänestä tuli pääministeri, niin hänen viestinsä oli se, että Britannia on katsonut liikaa Eurooppaan ja heidän kauppasuhteensa on liian voimakkaasti keskittynyt Eurooppaan ja että heidän pitää katsoa koko maailmaa ja etsiä sieltä itselleen uusia kauppakumppaneita, ja hän vetosi siihen, että Aasia kasvaa voimakkaasti ja muut uudet markkinat. Näin se varmaan on, mutta kyllä tässä kauppamaailmassa on niin, että kun edellisestä markkinasta luo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2020 vp

puu, niin on kyllä äärimmäisen vaikeaa löytää uusia. Sen Suomikin koki silloin, kun Neuvostoliitto romahti.

15.25 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Euroopan unionissa on tietysti keskeisesti kysymys paitsi arvoperustasta ja sen pohjalta tehdystä yhteistyöstä myös neljästä vapaudesta eli ihmisten, palveluiden, tavaroiden ja pääomien vapaudesta, ja aika usein nämä asiat konkretisoituvat vasta sitten, kun puhutaan ihmisten vapaudesta.

Tässä esityksessähän on kysymys noin 5 000:sta Suomessa asuvasta britistä. Erosopimuksen mukaisen oleskeluoikeuden saatuaan Britannian kansalaiset voisivat jatkaa oleskelua Suomessa myös siirtymäkauden eli vuoden 2020 jälkeen. Oleskeluoikeus annettaisiin eliniäksi, ja se olisi voimassa ainoastaan Suomessa. Samalla tavoin tulee ajatella niin, että suomalaiset opiskelijat ja henkilöt, jotka ovat lähteneet Britanniaan, saavat vastaavia oikeuksia siellä.

Olen sitä mieltä, että Suomen tulee tehdä kaikkensa, että meidän suhteemme Britannian kanssa säilyvät hyvinä senkin jälkeen, kun brexit on toteutunut. Tässä edustaja Virolainen totesi aiemmin, että Britannia on seitsemänneksi tärkein vientimaa meille, ja se on ollut meille tärkeä maa jo pitkään. Se on ollut useille suomalaisille yrityksille — metsäalan viejille etunenässä — se ensimmäinen markkina, jonne lähdetään Pohjoismaiden ja Venäjän jälkeen. Se on perinteisesti ollut se maa, jossa on paljon suomalaisia, ja sellaisena me haluamme sen myöskin säilyttää. Kuten tiedetään, Isolla-Britannialla on myöskin hyvät ja läheiset välit Yhdysvaltoihin. Tämä on hyvä tapa pitää yhteyttä koko anglokieliseen maailmaan, että olemme hyvissä väleissä Britannian kanssa myös brexitin jälkeen.

Tähän on vielä todettava se, että vaikka Britannia nyt lähti Euroopan unionista, niin he ovat edelleen mukana muissa kansainvälisissä yhteisöissä, joista mainittakoon esimerkiksi Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö. Siellä Suomen ja Britannian välit ovat erittäin läheiset ja olemme usein samojen kannanmuodostusten takana.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että kysymyksessä on erittäin tärkeä ja hyvä lakiesitys, ja toivon, että tätä yhteistyötä, mikä tässä nyt tämän myötä tulee, pystymme jatkamaan Britannian kanssa ja myöskin suomalaiset saavat vastaavia oikeuksia siellä.

15.27 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on mielestäni hyvä ja perusteltu. Kyse on käytännössä EU:n ja Ison-Britannian välisen EU-erosopimuksen toteuttamisesta sen tärkeimmän kohdan eli kansalaisten oleskeluoikeuden osalta. Tarkemmin sanottuna lakiesitys koskee yhteensä noin 5 000:ta Suomessa asuvaa brittiä. Monet heistä ovat asuneet Suomessa pitkään ja kokevat olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa. Tätä meidän tulisi vaalia, ja tätä myös hallituksen esitys tekee.

Esityksen mukaan Britannian kansalaisten, jotka ovat rekisteröineet EU-oleskeluoikeutensa Suomessa, olisi haettava EU-oleskeluoikeutensa vaihtoa erosopimuksen mukaiseen oleskeluoikeuteen. Näin voitaisiin tarkistaa, että hakijalla on oikeus erosopimuksen mukaiseen oleskeluoikeuteen. Pysyvä EU-oleskeluoikeus edellyttää 5 vuoden oleskelua Suomessa. Niiden, joilla on hallussaan todistus pysyvästä EU-oleskeluoikeudesta, ei olisi välttämätöntä hakea erosopimuksen mukaista oikeutta. Hakeminen olisi kuitenkin suositeltavaa, jotta myös näiden henkilöiden olisi jatkossa mahdollisimman helppoa osoittaa oikeutensa, kun he asioivat Suomessa ja Schengen-ulkorajalla. Hakeminen olisi näille henkilöille maksutonta. Erosopimuksen mukaisen oleskeluoikeuden saatuaan Britannian kansalaiset voisivat jatkaa oleskelua Suomessa myös siirtymäkauden eli vuoden 2020 jälkeen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2020 vp

Erosopimuksen myötä vastaavanlainen mahdollisuus on myös Britanniassa asuvilla noin 21 000:lla Suomen kansalaisella.

Arvoisa puhemies! Se, mistä EU:n ja Britannian välisissä suhteissa pitää kantaa huolta, on sopimus EU:n ja Britannian uudesta suhteesta. Edistyminen itse neuvotteluissa on ollut todella hidasta, ja Ison-Britannian EU-eron siirtymäkausi päättyy vain runsaan kuuden kuukauden kuluttua. Työstä tulee vaikeaa, mutta siinä on välttämätöntä onnistua. Kaikkien osapuolten etu on se, että niin sanottu kova brexit vältetään. Siksi olisi huojentavaa kuulla tuoreimmat uutiset siitä, että neuvotteluja tehostetaan. Neuvotteluissa etusijan pitää olla kansalaisten oikeuksilla, ihmisen mahdollisuudella asua, työskennellä, liikkua ja kouluttautua ja lisäksi yritysten mahdollisuuksilla viedä palveluja ja tuotteita puolin ja toisin. Myös Suomen taloudelliset panokset näissä neuvotteluissa ovat suuret. Maamme viennin arvosta peräti 4,1 miljardia suuntautuu Isoon-Britanniaan, ja brittiläiset yritykset työllistivät noin 13 000 suomalaista vuonna 18.

Arvoisa puhemies! Brexitin seurauksena myös meidän suomalaisten pitää arvioida oman EU-politiikkamme painopisteitä. Nyt kun yksi monissa asioissa meille hyvänä yhteistyökumppanina ollut maa on poissa neuvottelupöydistä, meidän pitää vahvistaa omaa asemaamme muilla keinoin. Olennaista tässä on synnyttää uusia ja vaalia vanhoja yhteistyösuhteita samanmielisiin jäsenmaihiin. [Puhemies koputtaa] Hyvä esimerkki uuden yhteistyön pohjasta on niin sanottu hansaryhmä, jota on kehitetty pohjoisten jäsenmaiden valtiovarainministerien [Puhemies koputtaa] ympärille. Tästä yhteistyöstä [Puhemies: Aika!] olisi hyötyä Suomelle juuri nyt vaikkapa EU:n elpymisrahastosta käytävissä neuvotteluissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.